

UN REPER JURISPRUDENȚIAL DIN PRACTICA INSTANȚELOR FRANCEZE ÎN MATERIA DREPTULUI LA UITARE DIGITALĂ

Silviu-Dorin ȘCHIOPU

Abstract:

Everyone has the right to respect for his or her private life and to the protection of personal data. On the other hand, everyone has the right to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. In this legal framework online data can be both a violation of the right to privacy and a manifestation of freedom of expression. The right to be forgotten re-establishes in online communication the balance between the right to privacy and the freedom of information. This article aims to present the reasoning behind a French ruling which decided that requiring a press body to remove from the site dedicated to archiving its articles, either the information itself, or to restrict access by changing the usual indexation, would exceed the restrictions that could be imposed on press freedom.

Keywords: *online communication, protection of personal data, respect for private and family life, freedom of expression and information, right to be forgotten.*

În materia dreptului la uitare digitală, echilibrul dintre libertatea presei și respectarea vieții private impune o analiză de la caz la caz, ceea ce poate duce la decizii divergente mai ales în funcție de temeiul juridic ales și de particularitățile speței. De aceea nu trebuie să ne surprindă că, în timp ce Curtea de casație belgiană a admis că dreptul la uitare poate prevala asupra libertății de exprimare a presei¹, Curtea de casație franceză a statuat în sensul că dreptul la uitare excede restricțiile care pot fi aduse libertății presei.

---

* O parte a acestui material a fost prezentată în cadrul *Colocviului Național în Studii Culturale și Științele Comunicării*, ediția 2017, conferință cu tema „Culturi și comunicarea lor”, secțiunea „Cultură juridică și comunicare publică” (panel coordonat de Prof. univ. dr. Mihail Șandru), organizată în perioada 3-4 noiembrie 2017 la București, la inițiativa Departamentului de Științe ale Comunicării - Facultatea de Litere din cadrul Universității din București.

¹ A se vedea Curtea de casație din Belgia, *decizia nr. C.15.0052.F din 29 aprilie 2016*, disponibilă pe <http://jure.juridat.just.fgov.be>.

Cum jurisprudența franceză, în funcție de datele concrete ale speței, ar putea orienta și practica instanțelor române, în cele ce urmează ne-am propus a vă supune atenției situația de fapt și motivarea hotărârilor instanțelor judiciare franceze în cauza *Pascal D. și Stéphane D. vs. SAS Les Echos (cotidianul Les Échos)*, și în special cea a Curții de Apel din Paris ce a statuat, printre altele, că a impune unui organ de presă să suprima de pe site-ul său, care este dedicat arhivării articolelor sale, fie însăși informația, fie să restrângă accesul prin modificarea indexării uzuale, excede restricțiile care pot fi aduse libertății presei.

În fapt, în aprilie 2003, doi frați, Pascal D. și Stéphane D. au fost sancționați de Comisia disciplinară a consiliului piețelor financiare care a decis suspendarea autorizațiilor de liberă practică pentru o durată de 10 ani, precum și o sancțiune pecuniară de 60.000 euro și publicarea sancțiunii. Această decizie a fost publicată pe site-ul Comisiei de operațiuni de bursă (COB)² și în extras pe site-ul jurnalului *Les Echos*. Pascal D. și Stéphane D. au obținut de la cele două site-uri retragerea trimiterii la respectiva decizie, astfel încât în martie 2006 aceasta nu mai figura pe web.

Ulterior, Pascal D. și Stéphane D. au recurat decizia Consiliului piețelor financiare iar Consiliul de stat, prin două hotărâri date la 21 iulie 2006, a constatat că unele dintre încălcările reclamate nu au fost întemeiate din punct de vedere legal și a înlocuit sancțiunea suspendării autorizației de liberă practică cu sancțiunea blamului³, aceste hotărâri fiind anonimizate.

În data de 8 noiembrie 2006, jurnalul *Les Echos* a publicat sub titlul „*Le Conseil d'Etat réduit la sanction des frères D. à un blâme*” (Consiliul de stat a reduce sancțiunea fraților D. la un blam) textul următor: „*Dans un arrêt du 13 juillet 2006, le Conseil d'Etat a substitué un blâme à la décision de retrait pour dix ans des cartes professionnelles de Pascal et Stéphane D. prononcée en avril 2003 par le Conseil des marchés financiers (CMF, ex-AMF) dans le dossier Mercury Capital Markets. La sanction de 60.000 euros a été maintenue. La juridiction d'appel a estimé que seule une partie des manquements qui avaient justifié les poursuites devant le CMF devait être retenue. L'AMF est condamnée à verser 2.000 euros à Pascal et à Stéphane Dokhan au titre des dépens*” (Într-o hotărâre din 13 iulie 2006, Consiliul de stat a substituit un blam deciziei de suspendare a autorizațiilor de liberă practică ale lui Pascal și Stéphane D., pronunțată în aprilie 2003 de către Consiliul piețelor financiare (CPF, ex-APF) în dosarul Mercury Capital Markets. Sancțiunea de 60.000 de euro a fost menținută. Instanța de apel a constatat că doar o parte din încălcările care au justificat

---

² Comisia de operațiuni de bursă a fuzionat în anul 2003 cu Consiliul piețelor financiare și Consiliul de disciplină al gestiunii financiare rezultând Autoritatea piețelor financiare, autoritate publică franceză independentă (<http://www.amf-france.org/>).

³ Comitetul pentru sancțiuni din cadrul Autorității piețelor financiare poate impune sancțiuni financiare și/sau disciplinare: avertisment, blam (mustrare) sau interdicție temporară ori definitivă privind exercitarea tuturor sau a unei părți a serviciilor furnizate, a se vedea <http://www.amf-france.org/L-AMF/Commission-des-sanctions/Presentation>, consultat la 1.11.2017.

urmărirea în fața CPF ar trebui să fie reținute. APF este obligată să plătească 2.000 de euro lui Pascal și Stéphane Dokhan pentru cheltuieli de judecată)⁴.

Ulterior articolul a devenit accesibil contra cost în rubrica «arhive» a site-ului jurnalului, până ianuarie 2007, apoi gratuit. Atunci când numele și prenumele lor sunt folosite ca și cuvinte cheie pe motorul de căutare Google, titlul articolului apare primul în lista de rezultate.

Datorită utilizării numelui lor drept cuvânt-cheie pe motoarele de căutare care oferă acces pe primul loc titlului „Consiliul de stat a redus sancțiunea fraților D. la un blam” care face referire la articolul arhivat pe site-ul „lesechos.fr”, articol publicat în versiunea hârtie la data de 8 noiembrie 2006, Pascal D. și Stéphane D. s-au adresat Tribunalului de Mare Instanță din Paris cu o acțiune întemeiată pe art. 38 din Legea nr. 78-17 din 6 ianuarie 1978 (dreptul de opoziție al persoanei vizate)⁵ și art. 1382 din Codul civil francez⁶ prin care au cerut obligarea societății Les Echos, pe de o parte, la a șterge datele personale ale reclamanților atât din titlul, cât și din textul tuturor prelucrărilor automatizate de pe site-ul web Les Echos, iar pe de altă parte, la plata către fiecare a sumei de 36.000 euro cu titlu de daune-interese, precum și a 14.000 de euro pentru repararea prejudiciului moral suferit.

Reclamanții au susținut că prezentarea deciziei Consiliului de stat este tendențioasă prin aceea că mai degrabă insistă pe menținerea unei sancțiuni, chiar ușoare, decât pe anularea interdicției de liberă practică sau pe motivele ce au fundamentat decizia Consiliului de stat. De asemenea, în timp ce o apariție unică a acestei prezentări tendențioase (articolul publicat în versiunea hârtie la data de 8 noiembrie 2006) nu ar avea o prea mare importanță, situația este diferită în cazul menținerii acestei informații în mod permanent pe internet. În plus, în ciuda numeroaselor demersuri efectuate pe lângă Les Echos, responsabilii acestuia au refuzat să suprimă indexarea articolului, deși numele lor nu figurează nici pe site-ul Autorității piețelor financiare, nici pe cel al Consiliului de stat sau pe alte site-uri internet ce publică decizii judiciare.

Reclamanții au invocat dreptul consacrat de legea din 6 ianuarie 1978 de a obține suprimarea prelucrării informatice a datelor cu caracter personal ce nu este conformă cu cerințele acestei legi sau care nu beneficiază de excepțiile prevăzute în art. 67 (prelucrarea datelor cu caracter personal în scopul jurnalismului și al exprimării literare și artistice), și de a se opune unor asemenea prelucrări pentru „*motive legitime*” care există în speță întrucât titlul articolului este *tendențios* iar cuvântul-cheie, constituit din numele și prenumele lor și utilizat pe motoarele de

---

⁴ A se vedea https://www.lesechos.fr/08/11/2006/LesEchos/19789-196-ECH_le-conseil-d-etat-reduit-la-sanction-des-freres-dokhan-a-un-blame.htm, consultat la 1.11.2017.

⁵ Art. 38 prevede că „orice persoană fizică are dreptul de a se opune, din motive legitime, prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc”.

⁶ Art. 1382 din Codul civil francez era, anterior reformei din 2016, echivalentul art. 1382 din Codul civil belgian și art. 998 din Codul civil român din 1864, respectiv art. 1349 alin. (2) Cod civil din 2009 privind răspunderea civilă delictuală.

căutare Google sau ale site-ului Les Echos, trimite de mai mulți ani și pentru o perioadă încă nelimitată la acest titlu din Les Echos, reamintire fără limită de durată, care aduce atingere dreptului lor fundamental de a munci.

În replică, societatea pârâtă s-a opus acestei argumentări, susținând, pe de o parte, că derogarea prevăzută de art. 67 din legea din 6 ianuarie 1978 este aplicabilă în speță, iar pe de altă parte, că nici un „motiv legitim” în sensul art. 38 din același act normativ nu justifică în acest caz „o măsură atât de gravă precum suprimarea unui articol de presă”⁷.

În primul rând, Tribunalul de Mare Instanță din Paris a constatat că dispozițiile derogatorii prevăzute de art. 67 pct. 2 al legii din 6 ianuarie 1978 privind „*prelucrarea de date cu caracter personal făcută exclusiv în scopul (...) exercitării, cu titlu profesional, a activității jurnalistice, cu respectarea regulilor deontologice ale acestei profesii*” își găsesc aplicarea în speță, fiind vorba de arhivarea unui articol de presă. Prin urmare, reclamanții nu se pot prevala decât de dispozițiile art. 38 care permit oricărei persoane fizice să se opună, din motive legitime, prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc.

În privința motivelor legitime invocate de reclamanți, Tribunalul de Mare Instanță din Paris, contrar susținerilor reclamanților, a constatat că nici titlul articolului care apare pe prima pagină a rezultatelor afișate de motorul de căutare Google atunci când numele și prenumele lor sunt utilizate ca și cuvinte cheie, nici însuși articolul liber accesibil pe site-ul Les Echos, nu sunt tendențioase, echivoce sau eronate. Astfel, titlul indică că sancțiunea pronunțată față de aceștia a fost redusă la un blam de Consiliul de stat, articolul aducând unele precizări precum faptul că „*instanța de apel a constatat că doar o parte din încălcările care au justificat urmărirea în fața CPF ar trebui să fie reținute*”. De asemenea textele nu conțin nici lipsă de exactitate, nici vreo prezentare incorectă sau partizană iar nici un eveniment posterior, altul decât trecerea timpului, nu vor afecta relevanța acestor texte.

În ceea ce privește argumentarea întemeiată pe faptul că puterea și generalizarea motoarelor de căutare se opun ștergerii acestui vechi caz din memoria umană în mod natural, caz care, fără nici o limitare în timp, se găsește în prim-planul primelor mijloace de comunicare, precum motorul de căutare Google, Tribunalul de Mare Instanță din Paris a considerat că acest argument este în sine suficient pentru a fi dispusă suprimarea articolului sau chiar a indexării sale plecând de la numele și prenumele reclamanților pe motorul de căutare al site-ului lesechos.fr, astfel de măsuri aducând atingere libertății de exprimare precum și uneia dintre componentele sale, cea de a primi informații.

În consecință, cum reclamanții nu au putut justifica un motiv legitim în sensul art. 38 al legii din 6 ianuarie 1978, Tribunalul de Mare Instanță din Paris a respins cererea reclamanților.

---

⁷ A se vedea Tribunalul de Mare Instanță din Paris, *decizia nr. 11/05965 din 9 mai 2012*, disponibilă pe <https://www.doctrine.fr>.

În fața instanței de apel, reclamanții au susținut faptul că Les Echos a obținut numele lor nu din decizia Consiliului de stat, aceasta fiind anonimată înainte de a fi pusă online pe site-ul de internet, ci din anunțul apărut în revista Autorității piețelor financiare iar aceasta din urmă a acceptat să șteargă numele și prenumele ca și criteriu de indexare pe motorul de căutare intern al site-ului său. Reclamanții au subliniat că nu cer suprimarea articolului de presă, ceea ce ar aduce atingere libertății presei, ci ca numele lor să nu mai servească drept criteriu de prelucrare sau de indexare a site-ului Les Echos, ceea ce rezultă dintr-o alegere de ordin tehnic a editorului și a subcontractorilor săi, alegere care are drept consecință faptul că orice căutare nominativă pe motoarele de căutare de tip Google duce în mod necesar la datele nominative conținute în articolele arhivate pe site-ul internet al ziarului. Astfel, potrivit reclamanților, nu ar fi vorba de un drept la uitare, ci de dreptul de a se opune anumitor alegeri tehnice.

Reclamanții au mai susținut că dispozițiile derogatorii prevăzute de art. 67 din legea din 6 ianuarie 1978, care permit prelucrarea datelor cu caracter făcută exclusiv în scopul exercitării, cu titlu profesional, a activității jurnalistice și în limite conciliabile cu dreptul privat potrivit Directivei 95/46/CE, nu sunt aplicabile în speță întrucât, pe de o parte, un sistem de indexare și de căutare în baza de date arhivată, plecând de la date nominative, nu are în sine nici o legătură cu libertatea de exprimare și că o dezindexare a numelor și prenumelor nu implică o atingere adusă articolului de presă. Întrucât decizia a fost anonimată de serviciul de documentare al Consiliului de stat, organul de presă ar fi trebuit să se limiteze la datele strict necesare nevoilor de acces la drept fără a dezvălui în mod inutil date cu caracter personal. În fine, în orice caz, art. 38 al legii din 6 ianuarie 1978 potrivit căruia „orice persoană fizică are dreptul de a se opune, din motive legitime, prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc” este opozabil jurnaliștilor, drept care nu este supus niciunui formalism și are vocația de a fi aplicabil, motivul legitim fiind acela al atingerii aduse reputației care constituie astfel un obstacol în calea exercitării de către reclamanți a unei profesii în domeniul financiar astfel cum este reglementată, în ciuda restituirii autorizațiilor de liberă practică.

În replică, societatea pârâtă a ținut să pună în evidență faptul că regimul derogatoriu prevăzut de legea din 6 ianuarie 1978 privind datele cu caracter personal este aplicabil în speță iar dreptul de opoziție prevăzut de art. 38 al acestei legi presupune respectarea unui anumit formalism și, mai ales, să existe un motiv legitim care să justifice o măsură atât de gravă precum suprimarea unui articol de presă. De asemenea, nu s-ar putea susține că prezentarea articolului ar fi tendențioasă și nu s-a probat faptul că incapacitatea reclamanților a de a găsi un loc de muncă în ultimii 6 ani ar fi rezultatul exclusiv al indexării articolului de către Google, ceea ce nu constituie o faptă a pârâtului. În plus, indexarea articolului aleasă de către Les Echos este de tip full text, un mod de indexare uzual care folosește toate cuvintele conținute în articol și în titlu, astfel încât numele și

prenumele reclamantilor este unul din criteriile de indexare iar simpla menținere online a articolului sau indexarea acestuia de către un motor de căutare nu constituie un argument în sine de natură a justifica suprimarea unui articol de presă. În fine, identitatea persoanei condamnate de Consiliul piețelor financiare nu este confidențială, ci publică, iar a interzice difuzarea de către presă nu poate constitui un imperativ preponderent de interes public care să justifice, având în vedere dispozițiile art. 11 din Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului⁸ și art. 10 alin. (2) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, interzicerea diseminării sale.

Curtea de Apel din Paris a reiterat faptul că dispozițiile derogatorii prevăzute de art. 67 punctul 2 al legii din 6 ianuarie 1978 privind „*prelucrarea de date cu caracter personal făcută exclusiv în scopul (...) exercitării, cu titlu profesional, a activității jurnalistice, cu respectarea regulilor deontologice ale acestei profesii*” își găsesc aplicarea în speță fiind vorba de arhivarea unui articol de presă iar, prin urmare, reclamantii nu se pot prevala decât de dispozițiile art. 38 care permit oricărei persoane fizice să se opună, din motive legitime, prelucrării datelor cu caracter personal care o privesc⁹.

În privința conținutului articolului, Curtea de Apel din Paris a precizat că acesta nu conține nici cea mai mică lipsă de exactitate și nu s-a dovedit că ar fi intervenit evenimente posterioare care ar fi putut modifica pertinenta informației, *motioul invocat, respectiv dificultatea de a găsi un loc de muncă în domeniul financiar neputând fi imputată articolului în sine, ci lecturii făcute de profesioniștii din domeniu.*

În încheiere, înainte de a respinge cererea, Curtea de Apel din Paris a statuat că a impune unui organ de presă să suprima de pe site-ul său, care este dedicat arhivării articolelor sale și care nu poate fi asimilat publicării unei baze de date cuprinzând decizii judiciare, fie însăși informația, ștergerea numelui și prenumelui persoanelor vizate de către decizie *golind de orice interes articolul*, fie să restrângă accesul prin modificarea indexării uzuale, excede restricțiile care pot fi aduse libertății presei.

Deși în fața Curții de Casație reclamantii au susținut că Curtea de Apel ar fi calificat greșit obiectul cererii de chemare în judecată ce nu ar consta într-o cerere privind îndepărtarea unui articol de presă, ci în îndepărtarea numelui și prenumelui lor din motorul de căutare al jurnalului Les Echos; că orice persoană

---

⁸ Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului 1798 prevede la art. 11 că „*La libre communication des pensées et des opinions est un des droits les plus précieux de l'Homme : tout Citoyen peut donc parler, écrire, imprimer librement, sauf à répondre de l'abus de cette liberté dans les cas déterminés par la Loi*” (Comunicarea liberă a gândurilor și opiniilor este unul din drepturile cele mai de preț ale omului; orice cetățean poate deci să vorbească, să scrie și să tipărească liber, în afara cazurilor prevăzute prin lege, în care va trebui să răspundă de folosirea abuzivă a acestei libertăți).

⁹ A se vedea Curtea de Apel din Paris, *decizia nr. 12/14813 din 26 februarie 2014*, disponibilă pe <https://www.doctrine.fr>.

are dreptul ca informația referitoare la persoana sa să nu mai fie asociată cu numele său de o listă de rezultate afișată în urma unei căutări efectuate plecând de la numele său¹⁰ iar exactitudinea conținutului articolului de presă nu-i poate priva de dreptul la uitare digitală, recursul a fost respins cu aceeași motivare precum apelul¹¹.

Astfel, precum am menționat la început, spre deosebire de Curte de Casație din Belgia¹², având în vedere particularitățile speței și temeiul legal invocat, în acest caz s-a considerat că a impune unui organ de presă să suprima de pe site-ul dedicat arhivării articolelor sale, fie însăși informația - numele și prenumele persoanelor vizate, fie să restrângă accesul prin modificarea indexării uzuale, ar excede restricțiile care pot fi aduse libertății presei, o asemenea măsură aducând atingere libertății de exprimare precum și uneia dintre componentele sale, cea de a primi informații.

Bibliografie

1. Tribunalul de Mare Instanță din Paris, *decizia nr. 11/05965 din 9 mai 2012*, disponibilă pe <https://www.doctrine.fr>.
2. Curtea de Apel din Paris, *decizia nr. 12/14813 din 26 februarie 2014*, disponibilă pe <https://www.doctrine.fr>.
3. Curtea de casație din Franța, *decizia nr. 15-17.729 din 12 mai 2016*, ECLI:FR:CCASS:2016:C100502, disponibilă pe <https://www.legifrance.gouv.fr>.
4. Curtea de casație din Belgia, *decizia nr. C.15.0052.F din 29 aprilie 2016*, disponibilă pe <http://jure.juridat.just.fgov.be>.
5. CJUE, *hotărârea din 13 mai 2014*, cauza C-131/12 - Google Spain și Google, ECLI:EU:C:2014:317, publicată în Repertoriul electronic (Repertoriul general).

---

¹⁰ Acest argument este evident extras din, *Hotărârea CJUE din 13 mai 2014*, cauza C-131/12 - *Google Spain și Google*, însă hotărârea ca atare nu este menționată în decizia Curții de casație, doar art. 7 și 8 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și art. 1 și urm. din Directiva 95/46/CE figurând în aceasta. Practic reclamantii invocă *dreptul la uitare digitală* deși, în fața Curții de Apel au precizat că cererea lor nu privește un drept la uitare, ci dreptul de a se opune anumitor alegeri tehnice.

¹¹ A se vedea Curtea de casație din Franța, *decizia nr. 15-17.729 din 12 mai 2016*, ECLI:FR:CCASS:2016:C100502, disponibilă pe <https://www.legifrance.gouv.fr>.

¹² A se vedea Curtea de casație din Belgia, *decizia nr. C.15.0052.F din 29 aprilie 2016*, disponibilă pe <http://jure.juridat.just.fgov.be>.